

Referenties

1. Adriaensens F., Van Damme S., Van den Bergh E., Van Hove D., Brys R., Cox T., Jacobs S., Kontings P., Maes J., Maris T., Mertens W., Nachtergale L., Struyf E., Van Braeckel A. & Meire P. (2005). Instandhoudingsdoelstellingen Schelde-estuarium. Rapport Universiteit Antwerpen, Onderzoeksgroep Ecosysteembeheer (ECOBÉ). Studie uitgevoerd in samenwerking met het Instituut voor Natuurbehoud, Vlaamse Gemeenschap (Afdeling Natuur), KULeuven (Laboratorium Aquatische Ecologie). ECOBE 05-R86.
2. Aeolus (2003). Inventarisatie kleine landschapselementen in het kader van het regionaal gebiedsgericht project 'groene corridor' in NW Brabant. In opdracht van de provincie Vlaams-Brabant, Leuven.
3. Aeolus (2006). Achtergrondnota Natuur - Haven van Antwerpen. Afdeling Natuur, Aeolus, Universiteit Antwerpen, Antwerpen.
4. Anselin A. & Cooleman S. (2007). Wintertelling van de Canadese Gans, *Branta canadensis* in Vlaanderen (2007). Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007(9). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
5. Anselin A., Devos K. & Kuijken E. (1998). Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Vlaanderen in 1995 en 1996. Rapporten van het instituut voor natuurbehoud 1998(9). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
6. Antrop M., De Blust G., Van Eetvelde V. & Van Olmen M. (2000). Ontwikkeling van een methode voor geïntegreerde en gebiedsgerichte monitoring van de biodiversiteit van de terrestrische natuur in het Vlaamse Gewest. Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud 2000(21). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
7. Arts F. (2000). Literatuuronderzoek naar effecten van recreatie en vegetatiesuccessie op kustbroedvogels. Studie in opdracht van Rijksinstituut voor Kust en Zee. RIKS/OS/2000.822X RIKZ, Middelburg.
8. Askeyev O.V., Tishin D., Sparks T.H. & Askeyev I.V. (2005). The effect of climate on the phenology, acorn crop and radial increment of pedunculate oak (*Quercus robur*) in the middle Volga region, Tatarstan, Russia. International Journal of Biometeorology 49: 262-266.
9. Aukema B., Bruers J.M. & Viskens G. (2005). A new Zealand endemic Nysius established in The Netherlands and Belgium (Heteroptera: Lygaeidae). Belgian Journal of Entomology 7: 37-43.
10. Bauwens D., Jooris R., Verbelen D. & Dochy O. (2006). Poelen en amfibieën in West-Vlaanderen. Resultaten van een grootschalig poelenonderzoek door vrijwilligers in 2000-2005. Provincie West-Vlaanderen, Brugge, i.s.m. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel en Hyla, amfibieën- en reptielenwerkgroep van Natuurpunt, Mechelen.
11. Bayfield N.G. (1979). Recovery of four montane heath communities on Caimgorm, Scotland, from disturbance by trampling. Biological Conservation 15: 165-179.
12. Bazydło E. & Szmaja J. (2004). Effect of pH, dissolved organic carbon and total phosphorus concentrations on selected life history of *Luronium natans*. Polish Journal of Ecology 52: 191-200.
13. Beck O., Anselin A. & Maelfait J.-P. (2002). Mogelijke maatregelen ter bestrijding van de Canadese ganzen (*Branta canadensis*) in het stedelijk natuurreservaat Bourgoyen-ossemeersen. Verslag van het Instituut voor Natuurbehoud 2002(17). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
14. Beyst V. & Pickery J. (2006). Bezoek aan natuur- en bosgebieden. Nota van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussel.
15. Bijlsma R. (2006). Effecten van menselijke verstoring op grondbroedende vogels van Planken Wambuis. De Levende Natuur 2006: 191-198.
16. Billen G. & Garnier J.R.V. (2005). Nutrient fluxes and water quality in the drainage network of the Scheldt basin over the last 50 years. Hydrobiologia 540: 47-67.

17. Birdlife International/European Bird Census Council (2004). European bird populations: estimates and trends BirdLife International, BirdLife Conservation Series nr.10, Cambridge.
18. Bogaert S., Van Hoof V. & Le Roy D. (2004). Economische waardering van parken. Rapport ECOLAS, in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bos & Groen.
19. Both C. & Visser M.E. (2001). Adjustment to climate change is constrained by arrival date in a long distance migrant bird. *Nature* 411: 296-298.
20. Bouckaert G. & Van Reeth W. (1995). Planning en begroting in de milieusector, cursustekst voor de Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeleid, Vervolmakingscentrum voor Overheidsmanagement en Beleid. KULeuven, Leuven.
21. Boukhris O., Willems P. & Berlamont J. (2006). Opstellen van een methode voor het inrekenen van de klimaatsverandering in de composiethydrogrammethode - Algemeen rapport. Rapport MOD 706/10-1 Waterbouwkundig Laboratorium, Antwerpen
22. Branquart E. (2007). Guidelines for environmental impact assessment and list classification of non-native organisms in Belgium. (<http://ias.biodiversity.be/ias/definitions>).
23. Branquart E., Vandekerckhove K., Bourland N. & Lecompte H. (2005). Les arbres sur-âgés et le bois mort dans les forêts de Flandre, de Wallonie et du Grand-Duché de Luxembourg. In: Vallauri, D. (ed) Acte du Colloque. 'Bois morts et cavités: une clé pour des forêts vivantes' - 25-28 octobre 2004, p. 19-28. Lavoisier, editions Tec & Doc, Paris.
24. Breine J., Maes J., Quataert P., Van den Bergh E., Simoens I., Van Thuyne G. & Belpaire C. (2007). A fish based assessment tool for the ecological quality of the brackish Schelde estuary in Flanders (Belgium). *Hydrobiologia* 575: 141-159.
25. Bruers J. & Viskens G. (1999). *Stephanitis oberti* (Kolenati, 1856). Nieuwe soort voor België. (Heteroptera, Tingidae). *Entomo-info* 10: 11.
26. Bruge H. (1995). *Xylosandrus germanus* (Blanford, 1894) [Belg. sp. nov.] (Coleoptera, Scolytidae). *Bulletin et Annales de la Société royale Belge d' Entomologie* 131: 249-264.
27. Brundtland G. (1987). Our common future: The World Commission on Environment and Development. Oxford University Press, Oxford.
28. Brys R., Van Braeckel A., Vandevoorde B., Ysebaert T., Escaravage V., Van Damme S. & Van den Bergh E. (2005). Afstemmen van referentiecondities en evaluatiesystemen in functie van de KRW: afleiden en beschrijven van typespecifieke referentieomstandigheden en/of MEP in elk Vlaams overgangswatertype vanuit de - overeenkomstig de KRW - ontwikkelde beoordelingssystemen voor biologische kwaliteitselementen. Onderzoeksverslagen van het Instituut voor Natuurbehoud 2005(7). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel
29. Buijs A.E., Langers F. & de Vries S. (2006). Een andere kijk op groen: beleving van natuur en landschap in Nederland door alloctonen en jongeren. WOT Rapport 24. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.
30. Butler S.J., Vickery J.A. & Norris K. (2007). Farmland Biodiversity and the Footprint of Agriculture. *Science* 314: 381-384.
31. Camargo J.A., Alonso A. & Salamanca A. (2005). Nitrate toxicity to aquatic animals: a review with new data for freshwater invertebrates. *Chemosphere* 58: 1255-1267.
32. Caughley G. & Gunn A. (1996). Conservation Biology in Theory and Practice. Blackwell Science, Oxford.
33. Cleland E.E., Chiariello N.R., Loarie S.R., Mooney H.A. & Field C.B. (2006). Diverse responses of phenology to global changes in a grassland ecosystem. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 103: 13740-13744.
34. Coeck J., Colazzo S., Meire P. & Verheyen R. (2000). Herinstructie van kopvoornpopulaties (*Leuciscus cephalus*) in het Vlaamse Gewest: wetenschappelijke opvolging van lopende projecten en onderzoek naar de

- habitatbinding in laaglandrivieren. Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud 2000(15). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
35. Coeck J., Martens S., Baeyens R., Dillen A., Auwerx J. & De Charleroy D. (2006). Evaluatie van de pilootinroductie van kwabaal in Grote Nete en Bosbeek. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2006(39). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Groenendaal.
 36. Colazzo S., Baert P., Valck F. & Bauwens D. (2001). Kwantificeren van recente veranderingen in status van amfibieën en hun biotopen in het landelijk gebied. Rapport VLINA 00/02. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 37. Cole D.N. (1993). Trampling effects on mountain vegetation in Washington Colorado, New Hampshire. Research paper INT-4640. USDA For. Serv., Intermountain Research Station, Ogden, Utah.
 38. Cole D.N. (1994). Backcountry impact management. Lessons from research. Backcountry Recreation Management/Trends 31: 10-14.
 39. Conings V., Sterck M., Van Dooren W. & Bouckaert G. (2005). Beleidsnota's versus Beter Bestuurlijk Beleid. Een toetsing van de beleidsnota's aan het Comptabiliteitsdecreet en het Kaderdecreet Bestuurlijk Beleid. Steunpunt voor Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen, Leuven.
 40. Cooke A.S. (1980). Observations on how close certain passerine species will tolerate an approaching human in rural and suburban areas. Biological Conservation 18: 85-88.
 41. Couderé K., Vincke J., Nachtergaele L., Van den Bergh E., Dauwe W., Bulckaen D. & Gauderis J. (2005). Geactualiseerd Sigmaphan voor veiligheid en natuurlijkheid in het bekken van de Zeeschelde: synthesenota. 74 p. Waterwegen en Zeekanaal NV, Antwerpen.
 42. Courtens W. & Stienen E. (2004). Voorstel tot afbakening van een Vogelrichtlijngebied voor het duurzaam in stand houden van de broedpopulaties van kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist. Adviezen van het Instituut voor Natuurbehoud 2004(100). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 43. De Beck L., Van den Bergh E. & Declere K. (2006). Toelichtingen bij de criteria en werkwijze voor de herziening van de afbakening van de estuaria in België. Adviezen van het Instituut voor Natuurbehoud 2006(61). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
 44. De Blust G., Vloebergh G. & Knops G. (1991). Open Ruimte: herwaardering van de open ruimte door evenwichtige verweving van functies en activiteiten. Koning Boudewijnstichting, Brussel.
 45. De Cock R., De Blust G., Maes D. & Hoffmann M. (2007). Begeleiding en opvolging van de beheermonitoring van de Vlaamse natuurreservaten. Ontwerpvisie april 2007. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
 46. de Heer M., Kapos V. & ten Brink B.J.E. (2005). Biodiversity trends in Europe: development and testing of a species trend indicator for evaluating progress towards the 2010 target. Philosophical Transactions of the Royal Society B-Biological Sciences 360: 297-308.
 47. De Jaeger S., Eyckmans J., Van Biervliet K. & Van Puyenbroeck T. (2005). Ontwikkeling van een coherent beleidskader voor de evaluatie van financiële tegemoetkomingen (vooral subsidies) en toepassing van dit evaluatiekader op een aantal cases, eindrapport TWOL studie 2003-00164 voor AMINAL. EHSAL - Ecolas, Brussel.
 48. De Knijf G. & Anselin A. (1996). Een gedocumenteerde rode lijst van de libellen van Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 1996(4). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 49. De Knijf G., Anselin A., Goffart Ph. & Taily M. (2006). De libellen (Odonata) van België: verspreiding - evolutie - habitats. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
 50. de Koeijer T., van Bommel K., Clement J., Groeneveld R., van Hinsberg A., Reijnen M. & van Wijk M. (2007). Kosteneffectiviteit terrestrische EHS. Concept 8 januari 2007. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.
 51. de Koeijer T., van Bommel K., van Esbroek M., Groeneveld R., van Hinsberg A., Reijnen M. & van Wijk M. (2006). Methodiekontwikkeling kosteneffectiviteit van het natuurbeleid. De realisatie van het natuurdoel 'Natte Heide'.

- Wot-rapport 20. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.
52. De Nocker L., Liekens I. & Broekx S. (2004). Natte natuur in het Schelde-estuarium: een verkenning van de kosten en baten. VITO, Mol.
 53. De Spiegeleire D., Cabus P. & Bryon J. (2006). Functieverweving en medegebruik vanuit toeristisch-recreatief perspectief. Steunpunt Toerisme en Recreatie, toerisme research paper nr. 12. K.U.Leuven, Leuven.
 54. Deckers B., Verheyen K., Herry M. & Muys B. (2005). Effects of landscape structure on the invasive spread of black cherry *Prunus serotina* in an agricultural landscape in Flanders, Belgium. *Ecography* 28: 99-109.
 55. Declerck K. (2007). Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007(1). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
 56. Declerck K., Ameeuw G. & Devos K. (2006). Waterzone van het Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent: Wetenschappelijke omschrijving en situering van het gebied. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2006(40). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
 57. Declerck S., Louette G., De Bie T. & De Meester L. (2002). Patterns of diet overlap between populations of non-indigenous and native fishes in shallow ponds. *Journal of Fish Biology* 61: 1182-1197.
 58. Dekoninck W., Vankerkhoven F. & Maelfait J.P. (2003). Verspreidingsatlas en voorlopige rode lijst van de mieren van Vlaanderen. Rapporten van het instituut voor natuurbehoud 2003(7). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 59. Demeulenaere E., Schollen K. & Vandomme V.e.al. (2002). Een hiërarchisch monitoringssysteem voor beheersvaluatie van natuurreservaten in Vlaanderen. Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud 2002(09). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 60. Den Hertog B. (1985). Effecten van openluchtrecreatie op droge terreinen. Landbouww universiteit Wageningen, vakgroep Boshuishoudkunde, Wageningen.
 61. Denys L. & Van Wichelen J. (2007). Schatting van watertypespecifieke achtergrondconcentraties van totaalfosfor voor Vlaamse stilstaande wateren. adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007(87). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
 62. Departement Leefmilieu, Natuur en Energie (2007). Overzicht inbreukdossiers bij de EU-Commissie implementatie Vogel- en Habitatrichtlijn in Vlaams Gewest. Intern document. Afdeling Internationaal Milieubeleid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie.
 63. Dillen A., Martens S., Baeyens R. & Coeck J. (2005). Onderzoek naar de biologie van de kwabaal (*Lota Lota L.*), ter voorbereiding van het herstel van de soort in het Vlaamse Gewest. Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud 2005(4). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 64. Dillen A., Martens S., Baeyens R. & Coeck J. (2006). Onderzoek naar de haalbaarheid van het herstel van serpelingpopulaties in waterlopen van het Vlaamse Gewest. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2006(14). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
 65. Dillen A., Martens S., Baeyens R., Van Gils W. & Coeck J. (2005). Habitatievaluatie en biotoopherstel ten behoeve van de visfauna in zones van de Habitatrichtlijn. Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud 2005(3). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 66. Dochy O. & Hens M. (2005). Van de stakkers van de akkers naar de helden van de velden. Beschermingsmaatregelen voor akkervogels. Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud 2005(01). Instituut voor Natuurbehoud i.s.m. Provinciebestuur West-Vlaanderen, Brugge, Brussel.
 67. Dolek M. & Geyer A. (1997). Influence of management on butterflies of rare grassland ecosystems in Germany. *Journal of Insect Conservation* 1: 125-130.
 68. Donald P.F. & Evans A.D. (2006). Habitat connectivity and matrix restoration: the wider implications of agri-environment schemes. *Journal of Applied Ecology* 43: 209-218.

69. Donald P.F., Green R.E. & Heath M.F. (2001). Agricultural intensification and the collapse of Europe's farmland bird populations. *Proceedings of the Royal Society of London Series B - Biological Sciences*: 25-29.
70. Donald P.F., Sanderson F.J., Burfield I.J., Bierman S.M., Gregory R.D. & Waliczky Z. (2007). International conservation policy delivers benefits for birds in Europe. *Science* 317: 810-813.
71. Donald P.F., Sanderson F.J., Burfield I.J. & van Bommel F.P.J. (2006). Further evidence of continent-wide impacts of agricultural intensification on European farmland birds, 1990-2000. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 116: 189-196.
72. Duke G. (2005). Biodiversity and the EU - Sustaining life, sustaining livelihoods. Conference report. Stakeholder Conference held under the Irish Presidency of the European Union in partnership with the European Commission, 25th - 27th May 2004, Grand Hotel, Malahide, Ireland.
73. Dumont B., Roovers P. & Gulinc H. (2005). Estimation of off-track visits in a nature reserve: a case study in central Belgium. *Landscape and Urban Planning* 71: 311-321.
74. Dumortier M., Hens M. & Kuijken E. (2006). De 2010 biodiversiteitsdoelstelling. Hoe meet Vlaanderen de vooruitgang? *Natuur.focus* 5: 50-55.
75. European Commission (2002). Interpretation note on 'Estuaries' (Habitat Thype 1130), with a view to aiding the selection, delimitation and management of Sites of Community Interest hosting this habitat type. Administrative note. European Commission, Brussels.
76. European Commission (2005). Note to the Habitats Committee: Assessment, monitoring and reporting of conservation status - Preparing the 2001-2007 report under Article 17 of the Habitats Directive (DocHab-04-03/03 rev.3). The European Commission, Brussels.
77. European Commission (2006). Communication from the Commission. Halting the loss of biodiversity by 2010 - and beyond. Sustaining ecosystem services for human well-being. COM (2006) 216 final. European Commission, Brussels.
78. European Council (2001). Presidency conclusions Göteborg European Council. 15 and 16 June 2001SN 2001/1/01. European Commission, Brussels.
79. European Environment Agency (2004). High nature value farmland. Characteristics, trends and policy changes. EEA report N° 1/2004. European Environment Agency, Copenhagen.
80. European Environment Agency (2006). Land accounts for Europe 1990-2000. Towards integrated land and ecosystem accounting. EEA report N° 11/2006. European Environment Agency, Copenhagen.
81. European Environment Agency (2006). Progress towards halting the loss of biodiversity by 2010. EEA report N° 5/2006. European Environment Agency, Copenhagen.
82. European Environment Agency (2007). Streamlining European Biodiversity Indicators (SEBI): Draft EEA technical report. European Environment Agency, Copenhagen.
83. European Habitats Forum (2006). Towards European Biodiversity Monitoring: Assessment, monitoring and reporting of conservation status of European habitats and species, Wien, Cambridge, Brussels.
84. Europese Commissie (2007). Habitatrichtlijn: interpretatieproblematiek begrenzing van speciale beschermingszones in estuaria - Vlaams Gewest. Brief van EC - DG Milieuzaken aan de Permanente Vertegenwoordiger van België bij de Europese Unie van 7/11/2006RL 92/43/EEG
85. Europese Commissie (2007). Verslag van de Commissie over de uitvoering van Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna. COM (2003) 854 definitief. Europese Commissie, Brussel.
86. Eurostat (2005). Regional GDP per capita in the EU-25. Eurostat New Release 13/2005. Eurostat Press Office, Luxemburg.

87. Ferraro P.J. & Pattanayak S.K. (2006). Money for nothing? A call for empirical evaluation of biodiversity conservation investments. *PLOS Biology* 4: 482-488.
88. Food and Agricultural Organization (2006). Global Forest Resources Assessment 2005, Main Report. Progress towards sustainable forest management. FAO Forestry Paper 147. FAO, Rome.
89. Gächter R., Steingruber S.M., Reinhardt M. & Wehrli B. (2004). Nutrient transfer from soil to surface waters: Differences between nitrate and phosphate. *Aquatic Science* 66: 117-122.
90. Gienapp P., Hemerik L. & Visser M.E. (2005). A new statistical tool to predict phenology under climate change scenarios. *Global Change Biology* 11: 600-606.
91. Gregory R.D., van Strien A., Vorisek P., Meyling A.W.G., Noble D.G., Foppen R.P.B. & Gibbons D.W. (2005). Developing indicators for European birds. *Philosophical Transactions of the Royal Society B-Biological Sciences* 360: 269-288.
92. Greulich S., Bornette G., Amoros C. & Roelofs J.G.M. (2000). Investigation on the fundamental niche of a rare species: an experiment on establishment of *Luronium natas*. *Aquatic Botany* 66: 209-224.
93. Grimm N.B., Gergel S.E., Mc Dowell W.H., Boyer E.W., Dent C.L., Groffman P., Hart S.C., Harvey J., Johnston C., Mayorga E., Mc Clain M.E. & Pinay G. (2003). Merging aquatic and terrestrial perspectives of nutrient biogeochemistry. *Oecologia* 442: 485-501.
94. Hagemeijer E.J.M. & Blair M.J.E. (1997). The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T&AD Poyser, London.
95. Haskoning (2005). Overwegingkader voor de aanwezigheid van de bever in de valleigebieden in Vlaanderen. 2005/NVP/01. Agentschap voor Natuur en Bos, Brussel.
96. Hellawell J.M. (1991). Development of a rationale for monitoring. In: Goldsmith F.B. *Monitoring for Conservation and Ecology*. Conservation Biology Series Chapman & Hall, p. 1-14.
97. Helm A., Hanski I. & Partel M. (2006). Slow response of plant species richness to habitat loss and fragmentation. *Ecology Letters* 9: 72-77.
98. Henkens R. (1998). Ecologische capaciteit natuurdoeltypen I. Methode voor bepaling effect recreatie in relatie tot broedvogels. IBN-Rapport 363. IBN-DLO, Wageningen.
99. Hens M., Van Hoydonck G., Stuckens J., Vercoetere B. & Janssens B. (2005). Voorbereiding en ontwikkeling van een methodiek voor de monitoring van beheerovereenkomsten. Studie in opdracht van de Vlaamse Landmaatschappij. Haskoning, Mechelen.
100. Herremans M., Demeulenaere E., Versweyveld S. & Dewyspelaere J. (2005). Conceptnota monitoring (Natuurpunt Studie - Natuur Beheer). Hamerstuk Strategische Raad van Bestuur Natuurpunt. Natuurpunt, Mechelen.
101. Herremans M., Verbeylen G., Driessens G., Jooris R., Leysen K., Van den Broeck D., Van Pelt F., Verbelen D. & Zwervaegher D. (2007). Vrijwilligers Natuurpunt Studie. Vrijwilligers brengen effecten van klimaatopwarming op natuur in Vlaanderen in beeld. Poster (www.natuurpunt.be)
102. Heutz G. & Paelinckx D. (2005). Natura 2000 habitats: doelen en staat van instandhouding. Versie 1.0 (ontwerp) onderzoeksverslag. Onderzoeksverslagen van het Instituut voor Natuurbehoud 2005(3). Instituut voor Natuurbehoud en afdeling Natuur, Brussel.
103. Heutz G., Paelinckx D., Verhaege F., Wouters J., Declerck K., De Beck L., De Saeger S., Martens E., Panis J., Van Broeckhoven B., Toebat J., Lommaert L. & Goethals V. (2004). Opmaak van instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 habitats: methodologie. Interne nota van de afdeling Natuur en het Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
104. Hoste I., Van Landuyt W. & Verloove F. (2006). Landschap en flora in beweging, 19de en 20ste eeuw. In: Van Landuyt W., Hoste I., Vanhecke L., van den Brempt P., Vercruyse W. & De Beer D. *Atlas van de Flora van*

- Vlaanderen en het Brussels Gewest Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Nationale Plantentuin van België en Flo.Wer, p. 45-67.
105. Hulme P.E. (2005). Adapting to climate change: is there scope for ecological management in the face of a global threat? *Journal of Applied Ecology* 42: 784-794.
 106. Hulme P.E. & Bremner E.T. (2006). Assessing the impact of *Impatiens glandulifera* on riparian habitats: partitioning diversity components following species removal. *Journal of Applied Ecology* 43: 43-50.
 107. Hurford C. (2006). Monitoring in Cultural Habitats. In: Hurford C. & Schneider M. *Monitoring Nature Conservation in Cultural Habitats: a Practical Guide & Case Studies*. Springer, p. 3-12.
 108. Hutsebaut E., Eyckmans J., Van Biervliet K., Willeghems P. & Reyniers J. (2005). Subsidies afdeling Natuur. In: De Jaeger S., Eyckmans J., Van Biervliet K. & Van Puyenbroeck T. *Ontwikkeling van een coherent beleidskader voor de evaluatie van financiële tegemoetkomingen (vooral subsidies) en toepassing van dit evaluatiekader op een aantal cases, eindverslag overige gevalstudies. TWOL studie 2003-00164 voor AMINAL. AMINAL*, p. 11-13.
 109. Hutsebaut E. & Ochelen S. (2007). Evaluatie subsidies aan erkende natuurreservaten. Intern werkdocument. Cel Milieueconomie, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie.
 110. Idea Consult, Universiteit Gent & Belconsulting (2006). Ex ante evaluatie van het PDPO 2007-2013. Studie uitgevoerd in opdracht van de afdeling Monitoring en Studie, Departement EWBL - Administratie Landbouw en Visserij.
 111. Intergovernmental Panel on Climate Change (2007) Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, M.L. Parry, O.F. Canziani, J.P. Palutikof, P.J. van der Linden and C.E. Hanson, Eds., Cambridge University Press, Cambridge, UK, 7-22. (www.ipcc.ch)
 112. Jochems H., Schneiders A., Denys L. & Van den Bergh E. (2002). Typologie van de oppervlaktewateren in Vlaanderen. Eindverslag van het project VMM. KRLW-typology 2001. Verslag van het Instituut voor Natuurbehoud 2002(27). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 113. Kaplan R. & Kaplan S. (1989). *The experience of nature, a psychological perspective*. Cambridge University Press, Cambridge.
 114. Kleijn D., Baquero R.A., Clough Y., Diaz M., De Esteban F., Fernandez F., Gabriel D., Herzog F., Holzschuh A., Jöhl R., Knop E., Kruess A., Marshall E.J.P., Steffan-Dewenter T.T., Verhulst J., West T.M. & Yela J.L. (2006). Mixed biodiversity benefits of agri-environment schemes in five European countries. *Ecology Letters* 9: 243-254.
 115. Kleijn D. & Sutherland W.J. (2003). How effective are agri-environment schemes in maintaining and conserving biodiversity? *Journal of Applied Ecology* 40: 947-969.
 116. Krebs J.R., Wilson J.D., Bradbury R.B. & Siriwardena G.M. (1999). The second silent spring? *Nature* 400: 611-612.
 117. Lammers W., van Oostenbrugge R., Kruitwagen S., Kuindersma W., Stolwijk H. & Veeneklaas F. (2002). Quick scan effectiviteit en doelmatigheid van het natuurbeleid. RIVM Rapport/08765001/2002. RIVM, Bilthoven.
 118. Langouche D., Wiedemann T., Van Ranst E., Neiryck J. & Langohr R. (2002). Berekening en kartering van kritische lasten en overschrijdingen voor verzuring en eutrofiëring in boscystemen in Vlaanderen. In: Neiryck J.e.a. *Bepaling van de verzuring- en vermestingsgevoeligheid van Vlaamse bossen met gemodelleerde depositie-fluksen. Eindverslag van project VLINA 98/01, studie uitgevoerd voor rekening van de Vlaamse Gemeenschap binnen het kader van het Vlaams Impulsprogramma Natuurontwikkeling*.
 119. Lansdown R.V. & Wade P.M. (2003). Ecology of the Floating Water-plantain, *Luronium natans*. *Conserving Natura 2000 Rivers - Ecology series n°9 English Nature, Peterborough*.
 120. Laurent C.e.a. (2005). *Evaluation des ressources forestières mondiales. Belgique. Rapport National 131, Rome*.
 121. Lemoine N., Schaefer H.C. & Bohning-Gaese K. (2007). Species richness of migratory birds is influenced by glo-

- bal climate change. *Global Ecology and Biogeography* 16: 55-64.
122. Leyssen A., Adriaens P., Denys L., Packet J., Schneiders A., Van Looy K. & Vanhecke L. (2005). Toepassing van verschillende biologische beoordelingssystemen op Vlaamse potentiële interkalibratielocaties overeenkomstig de Europese kaderrichtlijn water: partim 'Macrofyten'. Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud 2005(05). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 123. Leyssen A., Denys L., Schneiders A., Van Looy K., Packet J. & Vanhecke L. (2006). Afstemmen van referentiecondities en evaluatiesystemen voor de biologische kwaliteitselementen macrofyten en fytoënthos en uitwerken van een meetstrategie in functie van de kaderrichtlijn water. Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud 2006(9). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 124. Liekens I., Bogaert S., De Nocker L., Maes J., Libbrecht D., De Smet L. & Nunes P. (2006). Maatschappelijke kosten-batenanalyse van het natuurherstelproject Hemmepolder. Ecolas & VITO.
 125. Ligthart S., van Rheenen T., van Bommel K., Reijnen M., van Wijk M., Brink C., Gaaff A., Leneman H. & Latour J. (2004). Kosteneffectiviteit natuurbesluit: methodiekontwikkeling. Tussenrapportage 2004. Planbureau rapporten 23. Natuurplanbureau, Wageningen.
 126. Maes J., Stevens M. & Breine J. (2007). Modelling the migration opportunities of diadromous fish species along a gradient of dissolved oxygen concentration in a European tidal watershed. *Estuarine and Coastal Shelf Science* 75: 151-162.
 127. Maes J., Stevens M. & Breine J. (2007). Poor water quality constrains the distribution and movements of twaite shad *Alosa fallax* in the watershed of river Scheldt (in druk). *Hydrobiologia*.
 128. Maris T., Cox T., Temmerman S., De Vleeschouwer P., Van Damme S., De Mulder T., Van den Berg E. & Meire P. (2007). Tuning the tide: creating ecological conditions for tidal marsh development in a flood control area. *Hydrobiologia* 588: 31-43.
 129. Maris T., Van Damme S. & Meire P. (2006). Onderzoek naar de gevolgen van het sigmaplan, baggeractiviteiten en havenuitbreiding in de Zeeschelde op het milieu. Geïntegreerd eindverslag van het onderzoek verricht in 2005. Rapport bestek nr. 16ei/01/37. Universiteit Antwerpen, Antwerpen.
 130. Mens en Ruimte (1996). De gewenste bosstructuur voor Vlaanderen. Visievorming, selectie en globale afbakening/differentiatie voor de gebieden of elementen op schaal 1/50.000 door de overheidssector "Bosbouw". Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Aminal - afdeling Bos en Groen, Brussel.
 131. Meykens J. & Vereecken H. (2001). Ontwikkeling en integratie van gevoeligheidskaarten voor verzuring en vermisting van ecosystemen in Vlaanderen. BDB/KULeuven/VMM, Brussel.
 132. Milieu- en Natuurplanbureau (RIVM) (2006). Natuurbalans 2006. Milieu- en Natuurplanbureau, Bilthoven.
 133. Milieu- en Natuurplanbureau (RIVM) (2004). Natuurbalans 2004. Milieu- en Natuurplanbureau, Bilthoven.
 134. Millennium Ecosystem Assessment (2005). *Ecosystems and Human Well-being: Synthesis*. Island Press, Washington D.C.
 135. Ministerie van Verkeer en Waterstaat (2001). Langetermijnvisie Schelde-estuarium (Long-term vision Schelde estuary). Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, Directie Zeeland en Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Leefmilieu en Infrastructuur, Administratie Waterwegen en Zeewezen, Middelburg.
 136. Mooij W.M., Hülsmann S., De Senerpont Domis L.N., Nolet B.A., Bodelier P.L.E., Boers P.C.M., Dionisio Pires L.M., Gons H.J., Ibelings B.W., Noordhuis R., Portielje R., Wolfstein K. & Lammens E.H.R.R. (2005). The impact of climate change in the Netherlands: a review. *Aquatic Ecology* 39: 381-400.
 137. Moons E., Eggermont M., Hermy M. & Proost S. (2000). Economische waardering van bossen. Een case-study van Heverleebos-Meerdaalwoud. Garant, KULeuven, Leuven.
 138. Munoz-Fuentes V., Vila C., Green A.J., Negro J.J. & Sorenson M.D. (2007). Hybridization between white-headed

- ducks and introduced ruddy ducks in Spain. *Molecular Ecology* 16: 629-638.
139. Muylaert K., Sabbe K. & Vijverman M. (2000). Spatial and temporal dynamics of phytoplankton communities in a freshwater tidal estuary (Scheldt, Belgium). *Estuarine and Coastal Shelf Science* 50: 673-687.
 140. Naidoo R. & Ricketts T.H. (2006). Mapping the economic costs and benefits of conservation. *PLOS Biology* 4: 2153-2164.
 141. Nationaal Instituut voor de Statistiek (2001). *Mathematische demografie. Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050 per arrondissement*. Nationaal Instituut voor de Statistiek, Brussel.
 142. New T.R. (1999). Entomology and nature conservation. *European Journal of Entomology* 96: 11-17.
 143. Nicholls H. (2004). The Conservation Business. *PLOS Biology* 2: 1256-1259.
 144. Nichols J.D. & Williams B.K. (2006). Monitoring for conservation. *Trends in Ecology & Evolution* 21: 668-673.
 145. Nielsen U.N., Riis T. & Brix H. (2006). The effect of weed cutting on *Luronium natans*. *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems* 16-4: 409-417.
 146. Niewold F.J.J. (2004). De onverwachte terugkeer van de bever in Vlaanderen. Kansen, knelpunten en ondersteunende maatregelen. *Alterra-rapport 996*. Alterra, Wageningen.
 147. Niewold F.J.J. (2003). Haalbaarheidsonderzoek naar de herkolonisatie van de bever in het bekken van de Schelde en de Dijle. *Alterra rapport 705*, Wageningen.
 148. Organisation for Economic Co-operation and Development (2007). *OECD Environmental Performance Reviews - Belgium*. OECD Publications, Paris.
 149. Overloop S., Bossuyt M., Buysse M., Ducheyne S., Dumortier M., Eppinger R., Genouw G., Stengée K., Van Gijseghe D., Van Hoof K., Vogels N., Vanden Auweele W., Wustenberghs H., D'hooghe J. & Fernagut B. (2006). MIRA2006. Milieu- en Natuurrapport Vlaanderen, Achtergronddocument 2006 Vermesting. Vlaamse Milieumaatschappij, Aalst.
 150. Paelinckx D., Van Landuyt W. & De Bruyn L. (2007). Conservation status of the Natura 2000 habitats and species. Report of the Research Institute for Nature and Forest. *Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007(30)*. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
 151. Paelinckx D., Wils C., Sterckx G. & Vandekerckhove K. (2004). Indicatieve situering van de NATURA 2000 habitats binnen en buiten habitatrichtlijngebieden op basis van de Biologische Waarderingskaart. *Onderzoeksverslag en digitaal bestand Instituut voor Natuurbehoud 2004(3)*. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
 152. Papazoglou C., Kreiser K., Waliczky Z. & Burfield I. (2004). *Birds in the European union: a status assessment*. Birdlife International, Wageningen.
 153. Parker J.D., Burkepile D.E. & Hay M.E. (2006). Opposing Effects of Native and Exotic Herbivores on Plant Invasions. *Science* 311: 1459-1461.
 154. Parmesan C. (2006). Ecological and Evolutionary Responses to Recent Climate Change. *Annual Review of Ecology, Evolution, and Systematics* 37: 637-669.
 155. Peymen J., Oosterlynck P., Defloor W., Van Gulck T., van Straaten D. & Kuijken E. (2000). Opstellen en beoordelen van ecosysteemkwetsbaarheidskaarten met betrekking tot biotoopverlies en barrière-effect. *Rapport VLINA 97/05*, Brussel.
 156. Piessens K. & Hermy M. (2006). Does the heathland flora in north-western Belgium show an extinction debt? *Biological Conservation* 132: 382-394.
 157. Platteau J., Bas L., Bernaerts E., Campens V., Carels K., Demuyck E., Hens M., Overloop S., Samborski V., Smets D., Van Gijseghe D., Vriesacker M., Wustenberghs H. & (red) (2006). *Landbouwrapport 2005*. Vlaamse Overheid, Departement Landbouw en Visserij.

158. Preston C.D., Telfer M.G., Arnold H.R. & Rothery P. (2002). The changing flora of Britain, 1930-1999. In: Preston C.D., Pearman D.A. & Dines T.D. New Atlas of the British and Irish Flora Oxford. University Press, p. 910.
159. Projectdirectie ontwikkelingsschets Schelde-estuarium (ProSes) (2004). Strategisch milieueffectenrapport Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium. Hoofdrapport. ProSes, Brussel/Den Haag.
160. Quataert P., De Bruyn L., Genouw G., Hens M. & Vandecasteele B. (2005). Kwaliteitsvolle monitoring voor het beleid. Afwegingskader en rekenmodel voor de bepaling van de steekproefgrootte bij beleidsgerichte monitoring. Onderzoeksopdracht LIN/AMINAL/DTG/2004/OL200300184. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
161. Raven M.J., Noble D.G. & Baillie S.R. (2007). The Breeding Bird Survey 2006. BTO Research Report 471. British Trust for Ornithology, Thetford.
162. Reading C.J. (2007). Linking global warming to amphibian declines through its effects on female body condition and survivorship. *Oecologia* 151: 125-131.
163. Redfield A.C. (1958). The biological control of chemical factors in the environment. *American Scientist* : 205-221.
164. Resource Analysis (2005). Actualisatie van het Sigmaplan: maatschappelijke Kosten-batenanalyse. Eindrapporten [CD-ROM]. Projectconsortium MKBA Sigmaplan. Resource Analysis, Antwerpen.
165. Ronse A. (2008). Distribution and ecological requirements of *Luronium natans* in Belgium (in voorbereiding).
166. Roovers P. (2005). Impact of outdoor recreation on ecosystems: towards an integrated approach. Doctoraatsproefschrift nr. 650 aan de faculteit Bio-ingenieurswetenschappen van de KULeuven, Leuven.
167. Roovers P., Verheyen K., Hermy M. & Gulinck H. (2004). Experimental trampling and vegetation recovery in some forest and heathland communities. *Applied Vegetation Science* 7: 111-119.
168. Salo P., Korpimäki E., Banks P., Nordström M. & Dickman C. (2007). Alien predators are more dangerous than native predators to prey populations. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*.
169. Schneiders A. (2007). Aanzet tot het opstellen van richtwaarden en natuurgerichte normen voor nutriënten in oppervlaktewateren conform de Europese Kaderrichtlijn Water. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007(27). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
170. Schneiders A. & Wils C. (1995). Een beleidsvisie voor het herstel van waterlooptypen in Vlaanderen. Universitaire Instelling Antwerpen, Antwerpen.
171. Secretariat of the Convention on Biological Diversity (2006). *Global Biodiversity Outlook 2*, Montreal.
172. Seeuws P., Coeck J. & Verheyen R.F. (1996). Ecologie van beschermde rondbek- en vissoorten, Soortbeschermingsplan voor de beekprik. UIA, departement Biologie, Antwerpen.
173. Seeuws P., Van Liefferinge C., Verheyen R.F. & Meire P. (1999). Ecologie en habitatpreferentie van beschermde vissoorten. Soortbeschermingsplan voor de rivierdonderdpad (*Cottus gobio*) en de kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*). UIA, departement Biologie, Antwerpen.
174. Sherry R.A., Zhou X., Gu S., Arnone J.A., Schimel D.S., Verburg P.S., Wallace L.L. & Luo Y. (2006). Divergence of reproductive phenology under climate warming. *Proceedings of the National Academy of Sciences*.
175. Smith G.C., Henderson I.S. & Robertson P.A. (2005). A model of ruddy duck *Oxyura jamaicensis* eradication for the UK. *Journal of Applied Ecology* 42: 546-555.
176. Sorber A. & Hellendoorn J.C. (1985). Beleidsanalyse in de rijkssfeer. In: Handboek beleidsvoering voor de overheid (M2400). Samsom H.D. Tjeenk Willink, 17 p.
177. Spaans B., Bruinzeel L. & Smit C.J. (1996). Effecten van verstoring door mensen op wadvogels in de Waddenzee en de Oosterschelde BN-rapport 202. Instituut voor Bos en Natuuronderzoek (IBN-DLO), Wageningen.
178. Stem C., Margolius R., Salafsky N. & Brown M. (2005). Monitoring and evaluation in conservation: a review of trends and approaches. *Conservation Biology* 19: 295-309.

179. Sterck M., Conings V. & Bouckaert G. (2007). Budgeting, accounting and auditing for results. Towards integrated financial management. Steunpunt voor Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen, Leuven.
180. Sterckx G., Paelinckx D., Declerck K., De Saeger S., Provoost S., Denys L., Packet J., Wouters J., Demolder H., Thomaes A., Vandekerckhove K. & De Keersmaeker L. (2007). Habitattypen Bijlage 1 Habitatrichtlijn. In: Declerck K. Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgische deel van de Noordzee. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007(1). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, p. 59-359.
181. Stevens M., Maes J., Guelinckx J., Ollevier F., Breine J. & Belpaire C. (2006). Opvolging van het visbestand van de Zeeschelde. Resultaten voor 2005. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2006(45). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
182. Stienen E. & Van Waeyenberge J. (2002). Verstoken van verstoring: het belang van de Baai van Heist als rust- en broedgebied voor vogels. In: Mees et al.(eds.) Academische studiedag: 5 jaar strand-natuurreserveat 'De Baai van Heis' - De Vlaamse stranden: steriele zandbakken of natuurpatrimonium ? VLIZ Special Publication 9. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL afd. Natuur - Vlaams instituut voor de Zee (VLIZ), Oostende.
183. Strubbe D. & Matthyssen E. (2008). Invasive Ring-necked Parakeets (*Psittacula krameri*) in Belgium: habitat selection and impact on native birds. Ecology (in druk).
184. Studiedienst van de Vlaamse Regering (2007). Vrind 2007 Vlaamse Regionale Indicatoren. Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussel.
185. Tamis W.L.M., van 't Zelfde M., van der Meijden R., Groen C.L.G. & de Haes H.A. (2005). Ecological interpretation of changes in the Dutch flora in the 20th century. Biological Conservation 125: 211-224.
186. Thomaes A. (2006). Anophophora chinensis Förster voor het eerst gevonden in België (Coleoptera, Cerambycidae). Entomo-info 17: 97-98.
187. Valck F., Gysels J. & Mercelis S. (2001). Soortbeschermingsplan hamster. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL, Afdeling Natuur, Brussel.
188. Van Biervliet K., Bogaert G., Deconinck M., Le Roy D. & Bogaert S. (2002). Ontwikkelen van socio-economische beoordelingscriteria die het mogelijk maken de kostprijs van een degradatie van het mariene milieu objectief te bepalen. Ecolas. In: Maes, F. Beoordeling van de mariene degradatie in de Noordzee en voorstellen voor een duurzaam beheer. Eindrapport van het project 'Duurzaam beheer van de Noordzee' - MARE-DASM, pp. 216-332.
189. Van Braeckel A., Piesschaert F. & Van den Bergh E. (2006). Historische analyse van de Zeeschelde en haar getijgebonden zijrivieren: 19e eeuw tot heden. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2006(29). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
190. Van Damme S., Van Hove D., Ysebaert T., De Deckere E., Van den Bergh E. & Meire P. (2003). Ontwikkelen van een score of index voor fytoplankton, macrozoöbenthos, macro-algen en angiospermen voor de Vlaamse overgangswateren volgens de Europese kaderrichtlijn water. Rapport nr. ECOBE 03-R54. Universiteit Antwerpen, onderzoeksgroep ecosysteembeheer, Antwerpen
191. Van Den Berge K. (2007). Verspreidingsonderzoek marterachtigen. Interne rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007(6). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
192. Van Den Berge K. & De Pauw W. (2003). Roofdieren. In: Verkem S., De Maeseneer J., Vandendriessche B., Verbeylen G. & Yskout S. Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie en JNM-Zoogdierenwerkgroep, p. 310-313.
193. Van den Bergh E., Van Damme S., Graveland J. & De Jong D. (2003). Voorstel voor natuurontwikkelingsmaatregelen ten behoeve van de Ontwikkelingsschets 2010 voor het Schelde-estuarium, op basis van een ecosysteem-analyse en verkenning van mogelijke maatregelen om het streefbeeld Natuurlijkheid van de Lange Termijn Visie te bereiken. Werkdocument/RIKZ/OS/2003.825x. RIKZ, Instituut voor Natuurbehoud, Universiteit van Antwerpen, Middelburg.

194. Van den Bergh E., Van Damme S., Graveland J., De Jong D., Baten I. & Meire P. (2005). Ecological rehabilitation of the Schelde estuary (The Netherlands-Belgium; Northwest Europe): linking ecology, safety against floods, and accessibility for port development. *Restoration Ecology* 13: 204-214.
195. Van den Broeck D., Polfliet T., Herremans M., Vanreusel W. & Verbeyleen G. (2006). Monitoring van ammoniak en zwaveldioxide met korstmossen in Limburg. Eindverslag Bijzonder Leefmilieuproject i.s.m. Provincie Limburg 2005-2006. Rapport Natuurpunt Studie 2006/5, Mechelen.
196. Van den Broeke E. (2006). De exote grondeekhoorn (*Eutamias sibiricus*) in het Zoniënwoud. Poster voor SOS Invasions, 9-10 maart 2006, Brussel.
197. Van Den Bruel W.E. (1947). A propos du comportement en Belgique de *Stephanitis rhododendri* Horvath (Tingitidae). *Bulletin et Annales de la Société royale Belge d' Entomologie* 83: 191-197.
198. Van Dyck H., Maes D. & Blichau I. (2001). Toepassen van een multi-soortenbenadering bij planning en evaluatie in het Vlaamse natuurbehoud. Rapport in opdracht van AMINAL, afdeling Natuur. Universiteit Antwerpen, Wilrijk.
199. Van Hove D., Nijssen D. & Meire P. (2003). Opstellen van instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschermingszones in het kader van de Vogelrichtlijn 79/409/EEG, de Habitatrichtlijn 92/43/EEG en eventuele watergebieden van internationale betekenis (Conventie van Ramsar) in de zeehaven van Antwerpen, poort van Vlaanderen in het Ruimtelijk Structuurplan. Studie uitgevoerd i.o.v. het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Natuur. Universiteit Antwerpen, Antwerpen.
200. Van Landuyt W., Hoste I., Vanhecke L., Van den Bremt L., Vercruyse W. & De Beer D. (2006). Atlas van de flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
201. Van Miegroet M. (1974). Naar een groenstrategie. In: Van Miegroet M. Naar een groenstrategie in Vlaanderen. Ed. Vereniging voor groenvoorziening, p. 7-26.
202. Van Reeth W. (2002). The bearable lightness of budgeting. The uneven implementation of performance oriented budget reform. KULeuven, Instituut voor de Overheid, Leuven.
203. Van Reeth W. & Goethals V. (2006). Evolutie van de aangewezen oppervlakten van de waterrijke gebieden van internationale betekenis en van de speciale beschermingszones in het Vlaamse Gewest. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2006(25). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
204. Van Reeth W., Peyemen J., Weyembergh G. & Dumortier M. (2006). Kosteneffectiviteit van reservaatbeheer: vooronderzoek naar concept en haalbaarheid (versie 3.8). Intern document Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
205. van Roomen M., van Winden E., Koffijberg K., Ens B., Hustings F., Kleefstra R., Schoppers J., van Turnhout C., SOVON ganzen- en zwanenwerkgroep & Soldaat L. (2006). Watervogels in Nederland in 2004/2005. RIZA-rapport BM06.14, SOVON-monitoringsrapport 2006/02. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen.
206. Van Uytvanck J. & Declerck K. (2006). Analyse van het effect van extensieve begrazing op spontane verbossingsprocessen. Rapporten van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek 2006(5). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
207. van Veen M. & Bouwma I. (2007). Perspectieven voor de Vogel- en Habitatrichtlijnen in Nederland. Milieu, Bilthoven.
208. Van Wichelen J., Denys L.L.M., Dasseville R. & Vyverman W. (2005). Ontwikkelen van scores of indices voor het biologisch kwaliteitselement fytoplankton voor de Vlaamse rivieren, meren en overgangswateren overeenkomstig de Europese kaderrichtlijn water. Eindrapport. Universiteit Gent, vakgroep Biologie, Gent.
209. Vangansbeke B. (2006). Groendienst vangt Canadese ganzen in Bourgoyen-Ossemeersen en aan Watersportbaan. Snep! 3: 3.
210. Vansteenwegen Ch. (2006). La surveillance de l'avifaune commune par "points d'écoute" en Wallonie. Analyse 1990-2005. *Aves* 43: 201-250.

211. Vellend M., Verheyen K., Jacquemyn H., Kolb A., Van Calster H., Peterken G. & Hermy M. (2006). Extinction debt of forest plants persist for more than a century following habitat fragmentation. *Ecology* 87: 542-548.
212. Verbeylen G. (2003). Aziatische grondeekhoorn. In: Verkem S., De Maeseneer J., Vandendriessche B., Verbeylen G. & Yskout S. Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie en JNM-Zoogdierenwerkgroep, p. 284-289.
213. Verbeylen G. (2005). Bestrijding van de beverrat. De begeleiding, analyse en evaluatie van de bestrijding en de opmaak van aanbevelingen voor een verdere aanpak. In: Stuyck J., Verbeylen G., Baert K. & Lens B. Jaarverslag 2005 - Onderzoeksgroep Knaagdierbeheer IBW-rapport IBW.W.IR.2005.002, IBW, in opdracht van AMINAL afdeling Water, p. 50-53.
214. Verbeylen G. & Nijs G. (2007). Hazelmuis in nesten. Inventarisatie 2006 en concrete beschermingsmaatregelen voor de hazelmuis (*Muscardinus avellanarius*) in Vlaanderen, met bijzondere aandacht voor de Zuid-Limburgse bosreservaten. Rapport Natuur.studie 2007/2. Natuurpunt Studie (Zoogdierenwerkgroep), Mechelen.
215. Verheggen G.M., Foppen R., Soldaat L. & Daemen B. (2004). Meetplan Monitoring Hazelmuis 2004. VZZ rapport 2004.35. VZZ/CBS, Arnhem/Voorburg.
216. Verkem S. & Verhagen R. (2000). Bescherming vlermuizen. Rapport AMINAL/afdeling Natuur/1998/nr 1. AMINAL, Brussel.
217. Verloove F. (2006). Catalogue of Neophytes in Belgium (1800-2005). *Scripta Botanica Belgica* 39, Nationale Plantentuin, Meise.
218. Verloove F. (2002). Ingeburgerde plantensoorten in Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 2002(20). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
219. Vermeersch G., Anselin A. & Devos K. (2006). Bijzondere broedvogels in Vlaanderen in de periode 1994-2005: populatietrends en recente status van zeldzame, kolonievormende en exotische broedvogels in Vlaanderen. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2006(2). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
220. Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B. (2004). Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 2004(23). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
221. Vermeersch G., Anselin A. & Herremans M. (2007). Methodehandleiding bij het project 'Algemene Broedvogelmonitoring Vlaanderen (ABV)'. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel (http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=FAU_VO_ABV_Start).
222. Vermeersch G., Maes D., Bauwens D., Van Spaendonck G. & Van Schandevijl W. (2005). Beheerevaluatie van de Brusselse groene ruimten d.m.v. de multisoortenaanpak: casestudy Vuylbeekvallei. Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud 2005(8). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
223. Versteirt V., Desender K., Geudens G. & Grootaert P. (2000). Determinatie en bioindicatie van bosgebonden ongewervelden. 3. Ecologische standplaatskarakterisatie van bossen aan de hand van keverfauna (Coleoptera). 4. Verkennend onderzoek naar de potentiële waarde van integrale bosreservaten voor het behoud van xylobionte arthropoden. ENT.2000.03 & ENT.2000.04. KBIN, Brussel.
224. Verstraeten A., Quataert P. & Vandekerkhove K. (2006). Onderzoek naar spontante verbossing en actieve bosaanplant op niet-bosbodems: deel 1: vergelijking van de vegetatiestructuur en -soortensamenstelling bij spontane verbossing versus bosaanplant. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2006(3). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Geraardsbergen.
225. Vervoort R. (1994). Een beschermingsplan voor de Vroedmeesterpad (*Alytes obstetricans*) in Vlaams-Brabant. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.
226. Vervoort R. & Goddeeris B. (1996). Maatregelenprogramma voor het behoud van de Boomkikker (*Hyla arborea*) in Vlaanderen. AMINAL, Brussel.

227. Vlaamse Regering (2004). Beleidsnota Leefmilieu- en Natuur 2004-2009. Beleidsnota neergelegd door Kris Peeters, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, Brussel.
228. Vlaamse Regering (1999). Regeerakkoord 1999: Een nieuw project voor Vlaanderen.
229. Vlaamse Regering (2003). Milieubeleidsplan 2003-2007, vastgesteld door de Vlaamse Regering op 19 september 2003. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.
230. Vlaamse Regering (2004). Regeerakkoord 2004. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen. De ontplooiing van Vlamingen en Vlaanderen duurzaam bevorderen. Een zorgzame, lerende samenleving. Goed en doelmatig bestuur. Vlaamse Regering 2004-2009. Brussel.
231. Wamelink G. & de Jong J. (2007). Kansen voor natuur in het veenweidegebied. Een modeltoepassing van SMART2-SUMO2, MOVE3 en BIODIV. Rapport 8. Wettelijke onderzoekstaken. Natuur en Milieu, Wageningen.
232. Warren M.S., Hill J.K., Thomas J.A., Asher J., Fox R., Huntley B., Roy D.B., Telfer M.G., Jeffcoate S., Harding P., Jeffcoate G., Willis S.G., Greatorex-Davies J.N., Moss D. & Thomas C.D. (2001). Rapid responses of British butterfly species to opposing forces of climate and habitat change. *Nature* 414: 65-69.
233. Wassen M.J., Olde Venterink H., Lapshina E.D. & Tanneberger F. (2005). Endangered plants persist under phosphorus limitation. *Nature* 437: 547-550.
234. Water Framework Directive United Kingdom Technical Advisory Group (2006). UK Environmental standards and conditions (phase I) - final report.
235. Wätzold F. & Schwerdtner K. (2005). Why be wasteful when preserving a valuable resource? A review article on the cost-effectiveness of European biodiversity conservation policy. *Biological Conservation* 123: 327-338.
236. Weiserbs A. & Jacob J.P. (2006). Toezichts- en informatienetwerk fauna/flora van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. AVES in opdracht van Leefmilieu Brussel. BIM, Brussel.
237. WES (2006). Onderzoek ruimte voor toerisme en recreatie in Vlaanderen. Eindrapport. Studie in opdracht van Toerisme Vlaanderen. TVL/P&O/2005/02. WES, Brugge
238. Willby N.J. & Eaton J.W. (1993). Distribution, Ecology and Conservatio of *Luronium natans* (L) Raf in Britain. *Journal of Aquatic Plant Management* 31: 70-76.
239. Willems P., Boukhris O., Berlamont J., Van Eerdenbrugh K., Viaene P. & Blanckaert J. (2007). Impact van klimaatverandering op hoogwater- en laagwater langs Vlaamse rivieren. KVIV Ingenieursblad : 28-35.
240. Wils C., Paelinckx D., Adams Y., Berten B., Bosch H., De Knijf G., Demolder H., De Saeger S., Guelinckx R., Lust P., Oosterlynck P., T' Jollyn F., Scheldeman K., Vandenbussche V., Van Hove M. & Vriens L. (2004). Biologische Waarderingskaart en natuurgerichte bodembedekkingkaart van het Vlaamse Gewest. Integratie van de BWK en vereenvoudiging tot een 90- en 32-delige legende (80% BWK, versie 2 van 1997 tot 2003 en 20% BWK, versie 1). Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud 2004(8). Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
241. Wilson K.A., Underwood E.C., Morrison S.A., Klausmeyer K.R., Murdoch W.W., Reyers B., Wardell-Johnson G., Marquet P.A., Rundel P.W., McBride M.F., Pressey R.L., Bode M., Hoekstra J.M., Andelman S., Looker M., Rondinini C., Kareiva P., Shaw M.R. & Possingham H.P. (2007). Conserving biodiversity efficiently: what to do, where and when. *PLoS Biology* 5: 1-12.
242. Wouters J. & Quataert P. (2006). Uitwerking van een steekproefschaem voor de tweede Bosinventarisatie van het Vlaamse Gewest. Aanvangsverslag onderzoeksopdracht LIN/AMINAL/B&G/2004/OL200200174. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
243. Yalden D.W. (1992). The influence of recreational disturbance on common sandpipers *Actitis hypoleucos* breeding by an upland reservoir, in England. *Biological Conservation* 61: 41-49.
244. Yseboodt R. & Clement L. (2007). Monitoring van de waterkwaliteit van het Netebekken in de periodes 2003-2004 en 2005-2006. UA-onderzoeksgroep Ecosysteembeheer, Provincie Antwerpen, Provinciale Visserijcommissie.

245. URL: <http://www.thuisindestad.be/stadsmonitor>
246. URL: http://aps.vlaanderen.be/survey_aps/APS-survey.htm
247. URL: <http://www.gisvlaanderen.be>
248. URL: http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=MON_VL_start
249. URL: <http://www.natuur-kalender.be>
250. URL: <http://www.bataction.be>
251. URL: <http://watervogels.inbo.be>
252. URL: http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=MON_WIL_start
253. URL: <http://www.wetlands.org>
254. URL: http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=FLO_florabank
255. URL: http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=BIO_BWK_start
256. URL: <http://www.milieurapport.be>
257. URL: http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=FAU_ZOO_MAR_NETWORK
258. URL: <http://www.natuurindicatoren.be>
259. URL: <http://www.vliz.be/projects/endis/index.php>
260. URL: <http://www.biodiv.org>
261. URL: <http://www.sovon.nl/default.asp?id=26>
262. URL: <http://biodiversity-chm.eea.europa.eu/information/indicator/F1090245995>
263. Aguilar R., Ashworth L., Galetto L. & Aizen M.A. (2006). Plant reproductive susceptibility to habitat fragmentation: review and synthesis through a meta-analysis. *Ecology Letters* 9: 968-980.
264. Brooks T.M., Mittermeier R.A., da Fonseca G.A.B., Gerlach J., Hoffmann M., Lamoreux J.F., Mittermeier C.G., Pilgrim J.D. & Rodrigues A.S.L. (2006). Global biodiversity conservation priorities. *Science* 313: 58-61.
265. Damschan E.I., Haddad N.M., Orrock J.L., Tewksbury J.J. & Levey D.J. (2006). Corridors increase plant species richness at large scales. *Science* 313: 1284-1286.
266. Elmqvist T., Folke C., Nystrom M., Peterson G., Bengtsson J., Walker B. & Norberg J. (2003). Response diversity, ecosystem change, and resilience. *Frontiers in Ecology and the Environment* 1: 488-484.
267. Gaston K.J. & Fuller R.A. (2007). Biodiversity and extinction: losing the common and the widespread. *Progress in Physical Geography* 31: 213-225.
268. Henderson S., Dawson T.P. & Whittaker R.J. (2006). Progress in invasive plants research. *Progress in Physical Geography* 30: 25-46.
269. Kremen C., Williams N.M., Aizen M.A., Gemmill-Herren B., LeBuhn G., Minckley R., Packer L., Potts S.G., Roulston T., Steffan-Dewenter I., Vazquez D.P., Winfree R., Adams L., Crone E.E., Greenleaf S.S., Keitt T.H., Klein A.M., Regetz J. & Ricketts T.H. (2007). pollination and other ecosystem services produced by mobile organisms: a conceptual framework for the effects of land-use change. *Ecology Letters* 10: 299-314.
270. Lundberg J. & Moberg F. (2003). Mobile link organisms and ecosystem functioning: implications for ecosystem resilience and management. *Ecosystems* 6: 87-98.
271. Milieu- en Natuurplanbureau (RIVM) (2007). *Natuurbalans 2007*. Milieu- en Natuurplanbureau, Bilthoven, Nederland.

272. Novacek M.J. & Cleland E.E. (2001). The current biodiversity extinction event: Scenarios for mitigation and recovery. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America 10 National Academic Sciences, Washington D.C.
- 273 URL: <http://statbel.fgov.be>
- 274 Van Eetvelde J. (2004). Evolutie van de epifytenflora in de Denderstreek sinds 1962: leiden veranderingen in luchtvervuilingstoestand tot soorten shifts ? Universiteit Gent. Scriptie, 190 pp. Ill.
275. URL: <http://www.mina.be/natuurrichtplan.html>
276. URL: <http://www.ebcc.info>
- 277 URL: <http://www.danah.be>